

Eloquor et summi quantum jactentur, et imi;
 Eloquor et cæcæ fasque nefasque deæ.
 Quod majus theatrum, circusque capacior, aut quæ
 Doctior humanas scena referre vices?
 Me sine quis prudens? Unde experientia major?
 Qui me adiit, tandem non mage doctus eat?
 Omnis enim nostro pendet prudentia sensu,
 Riteque nil, nostra qui caret arte, sapit.

Præfari non opus est plura; siquidem, ut Lucianus
 aiebat, procœmium historicorum non quærit benevolen-
 tiam, quam præcipue captat orator.

CHRONOLOGIÆ RUDIMENTA.

CAPUT PRIMUM.

DE TEMPORE HUIUSQUE PARTIBUS.

Quam nos rationem temporum dicimus, appellitant alii græco vocabulo *chronologiam*, a χρόνος, *tempus*, et λόγος, *ratio*. Hinc pariter nomen trahunt *chronicon*, in quo series temporum adinvenitur digesta, et *chronologus*, aut *chronographus*, scriptor Annalium. Ethnici quoque Saturnum, quo nomine *tempus* colebant, χρόνον dixere, atque ab ipso devorari liberos autumabant, quoniam omnia tempus absorbit. Est itaque chronologia, aut chronographia, temporum ratio vel descriptio.

Tempus quidam a τῆμος, *tunc*, quidam a τέμνω, *seco*, quidam a *tepor* dictum volunt, quasi a veris temperie. Facilius autem est tempus mente percipere, quam describere verbis. Philosophi aiunt tempus esse mensuram motus, vel durationem rerum corporearum, nec sine principio, nec sine fine existentium. Iis enim quæ divina sunt, non tempus competit, sed æternitas. Fortasse veteres Saturno Rheam, id est, terram dederunt uxorem, quoniam temporalia quælibet e terra gignuntur.

Ex primo *Geneseos* percipimus initio temporis, quando Deus condidit cælum et terram, fuisse materiam quamdam formæ expertem, quam latinus interpres vocat *terram inanem et vacuam*, et Codex hebraicus *Tohu* et *Bohu*; tum producta luce diem a nocte fuisse secretam. Hinc nati apud Eusebium in *I De præparatione evangelica*, Phœnicum dii *Thoth* et *Bau*, et quod primum in *Theogonia* statuit Hesiodus, *Chaos*, hujusque filii Erebus et Nox, a quibus procreati finguntur Æther et Dies. Sunt itaque partes temporis præcipuæ tenebræ et lumen, nox

et dies. Et nox quidem præcessit diei; nam, ut Apostolus ait, II ad Corinth., iv, 6, Deus *e tenebris fecit lumen splendescere*. Hac de re Judæi *a vespera ad vesperam* juxta præscripta legis agunt dies festos. Eo processit gentilium insania, ut has quoque temporis partes inter Numina referrent. Nocti vero mactabant gallum, « Quod tepidum vigili provocet ore diem, » inquit in I *Fastorum* Ovidius. Dies item ac æther lucidus est Jupiter ille *Diespiter* et *Lucetius*, de quo Agellius, lib. IV *Noct. Attic.*, cap. XII. Orti illinc Lucifer et Hesperus, quibus equos desultorios consecrabant.

Sequitur pars minor diei *hora*, ab *hor, lux*, appellata, unde Sol etiam et Apollo *Horos* vocatur; sive ab ὅριον, id est, *terminare* ac definire, quod horæ partes dierum finiant ac dividant. Fuerunt olim horæ idem ac quatuor anni partes, ver, æstas, autumnus et hiems. Hujus partitionis causa dicuntur horæ apud Nasonem, citato lib. I *Fastorum*, una cum Jano, id est, Sole, servare et custodire cardines cœli; atque apud Horatium, lib. I, *Ode* XII, mundum temperare. Propter quatuor illas horas, vel anni tempora gentes consecrasse Soli quadrigas, scribit Isidorus, lib. XVIII *Originum*, cap. XXXVI. Horas deinde Ægyptii in duodecim diei partes dissecuerunt, eo quod animal Serapi dicatum duodecies in die mingeret æqualibus intervallis. Duplicatus tandem est numerus, et ex duodenis horæ factæ viginti quatuor. Videsis lib. I *Saturnalium*, cap. XXI, Macrobius.

Duodecim horas diei ac totidem noctis numerabant tempore adventus dominici Romani pariter et Judæi. Idcirco Dominus universas diei partes significans inquit, Joan. II, 9: *Nonne duodecim sunt horæ diei?* In quatuor enim quadrantes diem partiebantur, quorum habebat quilibet horas ternas: ac prima incipiebat cum ortu solis, sexta in meridie, duodecima vero absolvebatur cum sol occideret. Præcipue tamen cujuslibet quadrantis priorem horam, primam nempe, tertiam, sextam et nonam Judæi orationis causa observabant. Tertia enim, sexta et nona, sacrificia precesque fieri solebant, quod præter Hebræos docent nos Cyprianus *De Oratione dominica*, et Hiero-

nymus ad caput VII Danielis, et in epistolis ad Lætam et ad Demetriadem. In cap. X *Numerorum* præcipitur ut festis diebus horæ ipsæ tubarum sonitu significentur. Eapropter illas vocat Tertullianus in libro *De jejuniis* « insigniores in rebus humanis, quæ diem distribuunt, quæ negotia distinguunt, quæ publice resonant. »

Cum tres illæ horæ essent cæteris notiores, illarum designatione indicabatur medium illud tempus, quod inter unam et alteram orationis horam intercedebat. Ita hora tertia usque ad meridiem, nona usque ad solis occasum computabatur. Ex his colligimus horam *sextam*, qua crucifixus est Dominus, fuisse meridiem, impletumque vaticinium Amos VIII, 9: *Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: Occidet sol in meridie et tenebrescere faciam terram in die luminis*. Apparet etiam nullam esse antilogiam inter Marcum evangelistam, asserentem cap. XV, 25, Christum affixum cruci *hora tertia*, et Joannem scribentem cap. XIX, 14, patratum hoc scelus *hora quasi sexta*. Etenim id contigit medio tempore inter tertiam et sextam horam nondum exacto¹.

Ut diem, ita noctem in quatuor partes primum Romani, deinde diviserunt Judæi, quas appellarunt *vigilias*, a militum nocturnis excubiis. Quatuor illæ vigiliæ tribus horis singulæ constabant, ac erant tempore hiemali longiores et breviores æstivo. Etsi autemerant olim apud Hebræos tres vigiliæ, teste David Kimchi; a temporibus tamen Pompeii, qui Jerosolymam expugnavit anno P. Jul. 4651, ante vulg. æram 63, iidem Judæi cum Romanorum moribus congruentes, statuerunt quaternas. De priori vigilia seu vigiliarum initio, vide Hieremiam, Thren., II, 19. Secundam ac tertiam commemorat Lucas, XII, 38, quartam Matthæus, XIV, 25, et Marcus, VI, 48.

Quarta hæc vigilia matutina appellatur Exodi XIV, 24, et secundum gallicinium apud Synesium et Aristophanem. Gallus

¹ Utique nonnulli Patrum, inter quos S. P. Augustinus, tradunt Christum Dominum *hora tertia* crucifixum fuisse in prætorio lingua Judæorum, et *hora sexta* lictorum manu; sed hæc moralis explicatio litteralem, quam hic innuimus, minime excludit.

enim in medinoctio et sub adventum lucis edit cantum. In eadem vigilia conspici solem in vertice montis Cassii in Arabia Petraea scribit Plinius, lib. V, cap. xxii. Non ergo differt ab hac vigilia aurora, quam gentes *Matutam*, et *Λευκοδείαν*, hoc est, Albam deam nuncuparunt; de qua Strabo, lib II *Geographiæ*, Hyginus, fabul. II, et Cicero in I *Tusculan.* Ex his infertur, in aurora demersum Pharaonis exercitum, Petrum ejusque naviculam jactatam fluctibus evasisse naufragium, eundem Petrum tertio negasse Magistrum, et hunc opus redemptionis inchoasse, quemadmodum pontifex Hebræorum sacerdotale munus auspicabatur. Nam hæc omnia in quarta vigilia et in secundis galliciniis evenisse, commonstrant loca paulo supra producta.

A vigiliis, quas memoravimus, nomen traxerunt nocturnæ preces, quibus veteres christiani vacabant. De his plura in libello precum Marcellini et Faustini, in lib. III *Institutionum Cassiani*, in libris pertractantibus de ritibus Eccl. Isidori, Honorii aliorumque, et in cardinalis Bona *Divinæ Psalmodia.* Iis autem vigiliis abrogatis, exceptis quæ aguntur in Natali, dominico, vigiliis consuevimus appellare dies profestos, et interdum officia, maxime defunctorum, quæ nocturnis olim vigiliis persolvebantur.

CAPUT II.

DE ETYMOLOGIA, DISTINCTIONE, INITIO ET VARIETATE DIERUM.

Particulis temporis explanatis, agam de die, non quatenus significat lucem a tenebris segregatam, sed prout est spatium viginti quatuor horarum, et *vespere* et *mane*, ut divinæ Scripturæ utar phrasi, componitur. Appellatur dies *ἀπὸ τοῦ Διός*, nempe a Jove, seu luce, nobiliori diei parte; sive, ut Varro inquit, a Deo, qui lucis et diei est auctor et rector. Græci *ἡμέραν* dicunt, quoniam dum lucem emicat, hominem gratulantur; ideoque veteres scripserunt *ἡμέραν*, nempe *desiderabilem*. Integram proinde diem, quæ tenebras lucemque complectitur, vocant *νυχθημέρον*.

Ex quo autem *νυχθημέρον* sit noctis, lucisque complexio, sequitur optime diem appellari illam temporis partem, in qua vespera et mane, tenebræ et lux distinguuntur. Quare duæ noctes et dies unus, cum parte lucis seu diei præcedentis et insequentis, tres dies dici possunt. Ita quod legitur Matth. xii, 40, Jonam fuisse in ventre ceti *τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύχτας*, et Matth. xxvii, 63, ac Marci viii, 31, Christum a mortuis resurrexisse *μετὰ τρεῖς ἡμέρας, post tres dies*, accipiendum est ac si diceretur, *μετὰ πρὶν νυχθημέρα, post tria dienocia.*

In naturalem et artificialem astronomi diem dispertiunt: et dies naturalis est ille, quo sol ab ortu ad occasum procedens, ad idem, unde profectus erat, punctum revertitur; artificialis vero dies est in quo sol supra Finitorem vel Horizontem versatur, et cui ex adverso nox respondet. Nunc de die naturali agimus: quem tamen plerique cum artificiali confundunt, dum de naturali die locum putant Basilium scribentem in *Hexameron*, diem esse aerem, quem sol illuminat, et Aristotelem asserentem nihil aliud esse diem quam solis excursus ab oriente in occasum. At missa illa astronomorum partitione, diem nos alium civilem vocamus, legalem alterum, tertium ecclesiasticum. Ac primum dicimus illum, qui in consuetudine et usu receptus est modo, et incipit ab ortu solis; legalem, qui protrahitur a vespera ad vesperam; ecclesiasticum, qui a media nocte ad mediam noctem producit. Hoc enim postremo utimur in jejuniis festisque servandis. Ea partitione liquet Joannem, qui, cap. xiii, 1, ait, Dominum instituisse postremam cœnam *ante diem festum Paschæ*, non discrepare a cæteris evangelistis, qui aiunt Pascha a discipulis præparatum *primo die Azymorum*. Ubi enim alii evangelistæ commemorant diem legalem juxta mandatum Exodi, xii, 6, Joannes *diem* communi et usitata significatione usurpavit.

Quatuor sunt cardines a quibus dierum ducuntur initia. Ab oriente enim sole diem auspicabantur Babylonii; a meridie veteres Umbri; a solis occasu Athenienses et Judæi, atque a medinoctio Romani. Id litteris tradunt Plinius lib. II, cap. lxxvii, et Censorinus de die natali. Vide et legem Pauli, *More*

romano ff. de Feriis. Non tamen perpetua fuit prædictarum gentium consuetudo. Enimvero Judæi, posteaquam venerunt in ditionem Romanorum, retento in diebus festis vetusto more, in aliis victores imitari cœperunt; atque ætate Anastasii Sinaïtæ, qui floruit circa annum 560, Ægyptii ab initio noctis, et Athenienses ab ortu solis dies inchoabant. Quod Anastasius ipse testatur lib. I, Anag. *Contemplat. in Hexameron*. Nec reprehendendus est Isidorus idem asserens in lib. *De mundo*, cap. 1. Morem itaque nostrum auspiciandi diem ab oriente sole comprobant vetustior consuetudo, plurium consensus, necnon Ulpiani leges ff. de usucap.

Dierum varia sunt apud profanæ et apud sacræ historiæ scriptores vocabula. Romanis ex Numæ instituto alii dies erant *festi*, alii *profesti*, alii *intercisi*. *Festi* dicebantur qui dicati erant diis; *profesti*, quibus publicæ aut privatæ res administrabantur, hominesque procul erant a numinum religione; *intercisi* autem illi, quibus fas erat nonnullis horis, et nonnullis aliis nefas erat jus dicere, quasi forent diis hominibusque communes. Ac festi dies in sacrificia, epulas, ludos, feriasque dividebantur, siquidem aut sacrificiorum oblatione, aut divinis epulis, aut ferias agendo sacra celebritas agebatur. *Profesti* quidam dicebantur *fasti*, quibus prætori fari licebat, et ea verba proferre, *do*, *dico*, *abdico*; alii *comitiales*, a comitio dieti, eo quod populus simul conveniret; *comperendini* alii, quibus in perendinum, sive in diem alium differebantur judicia; *stati* dies alii, qui cum peregrino iudicii causa constituebantur, ac demum alii *præliares*, quibus fas erat res repetere et hostes lacessere. De his plura qui de antiquitatibus romanis pertractant.

Sunt et apud JCC. dierum nomina alia permulta. *Atri* enim dicuntur dies, quibus educere legiones et acies cum hostibus committere religio non sinit. *Religiosi*, at tristi omine infames et funesti, in quibus nec rem divinam facere, nec novi aliquid exordiri homines superstitiosi audebant. *Sigillarii*, in quibus deorum sigilla fictilia et imagunculæ emebantur a pueris et pro munere invicem missitari solebant. *Diffisi*, qui, re in alteram diem rejecta, quasi diffindebantur. Complures demum

alii, ut dies actionis, condictus, solutionis, cretionis, sessionum, de quibus lexica juridica et quotquot disserunt de significatione verborum.

Invenies præterea apud sacrarum rerum scriptores multa dierum nomina a præcedentibus diversa. Dies enim *sancti* vocantur dies Quadragesimæ. Dies *votorum* ii, quibus contrahuntur sponsalia et fiunt nuptiæ. Dies *magnus*, festum dominicæ Resurrectionis. Dies *consecrati*, solemnitas dominicæ Nativitatis cum tribus diebus sequentibus. Dies *ægyptii*, quos ut nocivos quidam non absque superstitione solent adnotare. Dies *neophytorum* illi octo, quibus recens baptizati albis vestibus induuntur. Dies *ensorius*, vel dies *humanus*, in quo ante supremi Judicis tribunal adstabunt homines universi.

CAPUT III.

DE FERIS FESTISQUE DIEBUS.

Feriarum nomine non semper idem significatur. Apud Latinos enim *feriæ* dicuntur dies, quibus a forensibus negotiis et ab operibus minime necessariis vacatur. In hac significatione feriæ vocantur tum publicæ celebritates, tum dies quibus magistratus ob vacationem aliquam jus non dicunt, necnon nundinæ paganorum, id est, rusticorum gratia institutæ, et quotquot vacationes ab opere a prætore vel sacrorum antistite indicuntur. Adde *privatas ferias*, dies nempe, in quibus memoria agitur in peculiari urbe, aut familia, vel expiationum, vel natalium, vel funerum. Atque hujusmodi dies *feriati* a feriendis victimis, sive a *feriendis* epulis appellantur, nisi mavis cum Vossio feriarum nomen repetere a *Fesiis*, s in r commutato.

In hac significatione dies in Dei honorem sanctorumque cultum dicati vocantur *feriæ*, ut constat ex cap. *Pronunciandum*, de Consecrat., dist. III, ex Novella LIV Leonis, et ex Cod., lib. III, tit. 13. Hinc *feriari* in ecclesiasticis sanctionibus idem sonat ac festum colere, et *feriales*, commemorati in epistolis Chromatii, et Heliodori ad Hieronymum, sunt libri aut catalogi festa mar-

tyrum describentes. Vocantur item *feriæ* septem dies qui præcedunt, et septem qui sequuntur festa dominicæ Resurrectionis atque Nativitatis, in quibus nemo in forum compelli poterat, non tantum canone vi concilii VII toletani, verum etiam imperialibus Constitutionibus, ut liquet ex præcitato tit. XII, lege 2, 7 et ultima. Adde ex Ivone lib. VI, cap. xv, dies tres Rogationum. Memorant etiam leges et canones *Ferías messivas*; ex lege quippe Ulpiani, *Nequis messum*, ff. de Feriis 1, messis et vindemiæ temporibus adversarius non potest cogi ad iudicium. Ferias quoque *Jovis* et *Mercurii*, quas interdum legimus interdictas christianis, non aliud significare intelligimus quam festa paganicæ superstitionis.

Hactenus explicavimus quid sit feria in qua a negotiis litibusque cessamus. Verum mos obtinuit, ut *feriæ* dicantur singuli dies hebdomadæ, die solis excepto. In Vitis romanorum pontificum assentitur id constitutum fuisse a Sylvestro, ut clerici scirent se, abjecta cæterarum rerum cura, uni Deo vacare oportere. Quidam censent, ex quo Constantinus Magnus sancivit, ut hebdomada Paschatis esset feriata; inde factum ut ab ipsa hebdomada, quæ prima erat anni ecclesiastici, dies etiam reliquarum hebdomadarum vocarentur *Feriæ*.

Quinam sint dies festi, constat ex dictis. A Græco *ἑστία* quod est, *festum diem agere*, repetunt cum Gerardo Joanne Vossio etymologiam hujus nominis *festum* doctiores grammatici: *ἑστία* vero arcessunt Græci ἀπὸ τῆς ἑστίας, *foco*, seu *lare*; unde et Vesta ignis præses virginesque vestales. Festa enim agentes, apud larem suum, id est domi, amicos convivio excipiunt. Communis est persuasio festum esse diem, in quo jurgia et laboriosa opera cessant; quod testatur etiam Tibullus, libro II, elegia 1, eo versu,

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
et novem sequentibus.

Plura in festis gentiles peragebant, a quibus non abhorrent christiani, eadem specialis venerationis cultusque ratione exercentes. Hæc recenset, notisque e Libanio Sophista, Plutarco, Arnobio, Lipsio aliisque sollerter collectis explanat

erudita dissertatione J. Fronto, parisiensis Academiae cancellarius. Hujusmodi sunt reserare templa et simulacra detegere; indicere in profestis quietem et operum cessationem; summo mane ad solemnitatem accedere; cum servis et captivis, puerisque in pædagogio mitius agere; decorare terram floribus, advenas rogare apud se convivari, aurum effundere in pauperes, splendidis incedere vestibibus, hymnos post epulas decantare, cessare jurgia et reconciliari civem civi, hospitem hospiti, mulierem mulieri.

Ex gentilium quoque moribus derivasse videtur, ut christiani natales et emortuales dies tanquam festos haberent. Natalem quippe mundi celebrarunt Ægyptii XIII kal. augusti; Romani Urbis suæ XI kal. maias, quem diem a Pale pastorum et pabulorum dea, Palilia dixere. Adde natalia deorum, ut Apollinis die 7 aprilis, Mercurii 17 maii, et iis similia apud Dempsterum, lib. IV *Antiq. roman.* Occurrunt ibidem et regum et cæsarum natalitiæ festivitates: Romuli die 20 septembris, Octaviani Augusti die 23 ejusdem mensis, Germanici diei 31 sextilis. Meminere istiusmodi festorum sacri etiam libri, ut natalis Pharaonis Gen., xl, 20, natalis Antiochi II Machab., vi, 7, natalis Herodis Antipæ Marc., vi, 21. Connumerabantur inter natalia festa dedicationes templorum, inaugurationes regum, diesque in quibus ab imminente periculo civitates et oppida evasissent. Præter natales dies, emortuales et anniversarios recolebant, et mortuorum memoriam celebrabant funebribus orationibus, recitatis olim a consanguineis, erectis cippis ac statuæ, inscriptisque monumentis, hymnis et carminibus, atque depictis historiis, actisque in commentaria relatis.

Æquum erat, ut, sublatis erroribus, consimilia festa institueret Ecclesia, ne videretur minori æstimare virtutem quam ethnici vitia. Quamobrem natalem diem eorum quos noverat sanctos materno ex utero prodiisse, ab apostolicis sæculis celebravit, videlicet, Reparatoris nostri et præcursoris Joannis, addiditque postea Nativitatem beatæ Mariæ castissimæ, ejusdem Reparatoris nostri parentis. Acta quoque martyrum a

notariis perquiri et litteris mandari curavit, templa arasque supra illorum exuvias extruxit, imagines ad viventium exemplum atque præsidium exposuit, hymnos et psalmodiam instituit, et quoniam soluti e corpore rapiuntur in vitam meliorem ac sempiternam, diem obitus consuevit appellare *natalem*. Ad hæc diem qua apostolorum princeps, cum Antiochiæ, tum Romæ sedere cœpit, ac diem pariter consecrationis pontificis vel episcopi, potiori jure, quam inaugurationis Cæsarum et Augustorum, coli annua celebritate mandavit. Templorum item dedicationis diem inter festa referre voluit, retento veteri nomine Encæniorum, quod extat I Mach., iv, 59, et Joannis x, 22, et significat *innovationem* ἀπὸ ἐργαυλίας, propterea quod Esdras mense Adar, Salomon mense Tisri et Judas Machabæus mense Casleu, purgato innovatoque templo jerosolimitano, indixerant Encæniorum solemnia.

Nec studuit solummodo Ecclesia in hujusmodi festis quidquid superstitiosum est abolere; sed ulterius ritus quosdam gentilium, qui vix eradicari poterant, consimili, sed religiosa cæremonia correxit. Etenim in festo Purificationis Deiparæ, quod festum Græci ὑπαπαντήν, id est, *occursum* appellant, quoniam tunc Simeon obviam Christo processit; instituta fuit a Gelasio aut a Sergio R. P. benedictio candelarum adversus lustrationes *amburbales*, quibus ethnici accensis facibus ut justa persolverent, diis manibus urbem expiabant seu februebant; sive, ut aliis placet, ad eliminanda lupercalia, quæ *februa sacra* vocitabantur, et a quibus secundus mensis dicitur februarius. Kalendis quoque Augusti, qua die consecrata fuit ædes Martis et celebrabatur Claudii imperatoris nativitas, dedicatus est Titulus Æquitii, et S. Petri Vincula majori veneratione honorari cœperunt, ut in desuetudinem abirent memorata Claudii et Martis solemnia. Sunt denique multi qui Natalem Domini alligatum putant VIII kal. januarias, quoniam ipso die colebant ethnici Solis nativitatem; quibus tamen in aliam diem ortum Solis justitiæ et Salvatoris mundi relegantibus, nequaquam possumus assentiri.

Singulos dies enumerare supervacaneum est; quisquis enim

in Cædaria romanæ Ecclesiæ conjiciat oculos, percipiet illorum numerum. In antiquioribus vero cædariis desideratur festum Trinitatis, quarto decimo sæculo institutum a Joanne XXII. Ideo namque præcedentibus sæculis non colebatur SS. Trinitatis festivitas, quoniam repetito Trisagio, aliisque precibus quotidie eam adoramus. Asserendum est idem de festo Sacratissimi Corporis Christi, quod etsi diebus singulis immolamus, ejusque institutio recolitur feria V Majoris Hebdomadæ, solemniori tamen ritu celebratur ab universa Ecclesia ab anno 1264, ex Urbani IV constitutione. Inter B. M. V. festivitates recentiores sunt Præsentationis, quæ in occidentali Ecclesia cœpit anno 1372, et Conceptionis, quam, post Sixti IV et Pii V decreta, religiose ac solemniter celebrari mandavit anno 1708 Clemens XI. Incepit solemnitas omnium sanctorum, sedente Bonifacio IV ad summum pontificatum evecto, an. 608. Is enim Pantheon, quod M. Agrippa in honorem omnium deorum ædificaverat, consecravit in cultum B. Virginis omniumque martyrum. Festorum deinde numerum pietas fidelium sacrorumque antistitum religio adeo multiplicavit, ut desit modo tempus singula recensendi.

Inter dies festos quidam peculiari, nunc antiquato, vocabulo distinguuntur. Legimus enim alicubi *Festum Architriclini*, quo nomine appellabatur dominica secunda post Epiphaniam: *Festum Stellæ* sanctorumque luminum, videlicet ipsam Epiphaniæ celebritatem: *Festum epularum*, id est, cathedræ S. Petri Antiochenæ, in qua ethnici convivia agebant ad sepulchra parentum. Festum *divisionis apostolorum*, die 15 julii, quo fertur in diversas mundi provincias illos abiisse.

CAPUT IV.

DE HEBDOMADA, SABBATO ET DIE DOMINICA.

Hebdomas ab ἑβδομος, *septimus*, est septem dierum spatium, unde et *septimana* appellatur non vulgari tantum consuetudine, sed etiam in Cod. Theodos., lib. V *De spectac.* Hebræi item spatium illud dierum vocant *Sciabuh* a radice